

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема:

„СОЦИАЛНО-ЕКОЛОГИЧНИ ПРОБЛЕМИ НА ГЛОБАЛНОТО ОБЩЕСТВО“

Докторант: **Владимир Владимиров – Житенски**

За присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност “Организация и управление извън сферата на материалното производство (Социални дейности)“, професионално направление 3.4. Социални дейности, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки.

Научен ръководител: проф. Маргарита Бонева, д.ик.н.

Автор на рецензията: доц. Милослава Русинова Янкова, дп

(Заповед № РД-16-063/23.05.2023 г. на Ректора на Шуменски университет)

I. Информация за кандидата

Докторант Владимир Георгиев Владимиров-Житенски е роден през 1966 г. в София. Завършва Националното училище за изящни изкуства „Илия Петров“, София през 1985 г. През периода 1989-1995 г. изучава „Изобразително изкуство и стенописи“ в Националната художествена академия, където получава ОКС „магистър“. През периода 2007-2010 изучава специалност „Социални дейности“ в Педагогическия факултет на Шуменския университет „Константин Преславски“ и придобива ОКС „магистър“.

През периода 1987-1988 е учител по изобразителни дейности в 175 ОУ „Васил Левски“, гр. София. През периода 1995- 1999 е самоосигуряващ се предприемач, реализиращ художествени проекти и стенописи в редица църковни храмове.

През 1999 г. основава строителна компания Джи Пи Груп АД, където и по настоящем е Председател на Управителния съвет и Изпълнителен директор. Компанията е социално ангажирана чрез дарения за лечение в чужбина, включително деца, дарения за различни институции и кампании, много от които лично инициирани, дарения за реконструкция на религиозни сгради, стипендии на ученици и студенти. Реализира всяка година най-успешната стажантска програма за студенти през лятото в сферата на строителството.

Докторантът умело съчетава своите научни интереси с педагогически умения и предприемаческа дейност.

Владимир Житенски притежава както лидерски качества, умения за работа в екип, чувство за отговорност, така и добри умения за използване на съвременните информационни и комуникационни технологии в социалната сфера. Владее на много добро равнище английски език, а на добро руски и сърбохърватски.

II. Актуалност и значимост на проблематиката

Със заповед РД-10-383/27.07.2021 г. Владимиров-Житенски е зачислен за докторант на самостоятелна форма на обучение в катедра „Социална работа“, а със заповед РД-380/28.07.2022 г. е отчислен предсрочно с право на защита.

Задълбочаващи се противоречия на съвременния свят, сред които особено място заемат социално-екологичните проблеми, пораждаят непредвидими хуманитарни последици за изменената реалност. В този ред на мисли дисертационният труд

„Социално-екологични проблеми на глобалното общество“ не само отразява научните интереси на докторанта, но и разкрива неговата актуалност като отговор на предизвикателствата, поставени от необходимостта да се намери баланс между ценностите на икономическата сфера и ценностите на социалната сфера.

Прагматичната гледна точка експлицира необходимостта от преосмисляне на проблема и потребността от адекватни управленчески и институционалните решения.

Това на свой ред изисква, както отбелязва докторантът, „екологично образование и възпитание, екологична компетентност на цялото общество, решени проблеми на устойчивото развитие“.

Разработката се отличава с осведоменост както в теоретичен, така и практичен план. Справката на позоваванията върху литературните източници осигуряват на докторанта необходимата **прецизност** на дисертационния труд.

III. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем на 251 страници. Състои се от Увод, три глави, Заключение, Изводи, Препоръки, Научни и научно-приложни приноси на изследването, Литература, Анкета за оценка на социално-екологичната грамотност и Приложения. Резултатите от емпиричното изследване са илюстрирани с 12 таблици и 12 фигури.

Библиографията включва 199 източника, от които 16 нормативни документи, 107 – на български, 66 – на руски и 10 на латиница. Възприетата структура се характеризира с последователност, която разкрива логиката на анализа.

В **Увода** на дисертационния труд Владимир Владимиров-Житенски обосновава актуалността и значимостта на проблема, свързан със социалната екология в глобализацията се свят, както и основните подходи към темата за екологичната грамотност, която непосредствено кореспондира с екологичната сигурност.

Въз основа на актуалността на темата на дисертацията е зададен целта и задачите на изследването, определени са предметът и обектът, постаена е хипотезата на изследването.

Описана е методологията на изследването, включваща целесъобразни, на разглеждания проблем общи и специфични методи на научно познание: теоретичен анализ, системен анализ, изследване и обобщаване на практики за събиране и обработка на информация, емпирично изследване, изследване на документи, наблюдения, анкети, емпирично-дидактометрични изследвания по социоекологични проблеми.

В **Първа глава „Глобализацията – ключови характеристики“** се отразява основните характеристики на процеса на глобализация. Докторантът се фокусира върху социално-екологичните проблеми на глобализацията. Специално внимание той отделя на кризите в глобализацията се свят. Прави се характеристика на глобалното антропогенно замърсяване и неговите сериозни последици за природните екосистеми и за самия човек: антропогенно замърсяване на атмосферата; антропогенно замърсяване на хидросферата; антропогенно замърсяване на литосферата. Авторът на дисертацията прави анализ на замърсяването на околната среда както с биологично вредни вещества, така и на радиоактивното замърсяване. В края на първата глава докторантът създава представа за антропогенното електромагнитно поле.

Теоретичният анализ показва, че екологичната криза може да бъде преодоляна чрез промени в социалната среда чрез поддържане на хармонични отношения както на глобално ниво между обществото и природата, така и на индивидуално ниво.

Във **Втора глава „Човекът и глобалните проблеми на съвременето“** докторант Житенски представя социалните измерения на глобализацията.

Социалното измерение на глобализацията включва: процес на глобализация, основан на универсално споделени ценности, изискващ от държавите, международните организации, бизнесът, гражданското общество и медиите да поемат своята отговорност; да поемат своята отговорност; спазване на задълженията и правата на международното право, като икономическото развитие се основава на спазването на човешките права; осигуряване на основните материални и други искания, гарантиращи човешко достойнство за всички, закрепени във Всеобщата декларация за правата и ликвидиране на бедността; устойчива траектория на развитие, която създава и разширява възможности на всички за устойчив начин на прехрана и заетост, съдейства за равенство между половете и съкращава неравенството между страните и народите; по-демократично управление на глобализацията, което гарантира по-голямо право на глас и участие, както и подотчетност, като едновременно с това осигурява пълно зачитане на правомощията на институтите на представителната демокрация и върховенството на закона.

Според Владимир Владимиров-Житенски познаването на социално-екологичните проблеми на глобализацията е гаранция за тяхното решаване.

Особено място е отделено на връзката „глобализация национална-сигурност. В дисертационния труд се отбелязва, че проблемите на сигурността са почти винаги екзистенциални, а решенията им са най-често политически. В този ред на мисли тези проблеми могат да се управляват сравнително успешно и до определен момент, само докато водят до количествени, и много по-трудно, когато водят до качествени промени.

Особено внимание се обръща на факторите, които замърсяват околната среда, при което човекът се разглежда като основен екологичен обект.

Докторантът акцентира на демографските проблеми и човешките потребности в глобализиращия се свят, при което отделя специално внимание на демографската криза в България.

Изводът, който прави Владимир Житенски е, че формирането на личности, чувствителни към актуалните проблеми на връзката общество-природа в условията на глобализация, е своеобразна гаранция за социално-екологичната и националната сигурност на всяка страна.

Анализира се *нооразвитието*, където се разглеждат проблемите, които формират рамката на неразвитието на обществото в бъдеще, а акцентът е върху изкореняването на бедността.

Фокусът на финала на втора глава е върху проблема за устойчиво развитие.

Посочени са неговите основни характеристики. Особено значение за темата на дисертацията имат петте основни принципа, на които Концепцията за устойчиво развитие се основава: човечеството действително е способно да придаде на развитието устойчив и дълговременен характер, така че то да отговаря на потребностите на хората

днес, без да лишава бъдещите поколения от възможността да удовлетворяват своите потребности; наличните ограничения в областта на експлоатация на природните ресурси са относителни.

Третата глава, озаглавена „*Модел за решаване на социалноекологичните проблеми в Република България*“ може да се разглежда като своеобразна емпирична проекция на теоретичния модел, формулиран в първа и втора глави.

В трета глава е описано социално изследване.

Тъй като проучването е реализирано чрез доброволно участие /от гледна точка на социологията това е методът на отзовалите се/ в него са се включили а 79 студенти – бакалаври от специалности „Предучилищна и начална училищна педагогика“ и „Социална педагогика“ на Педагогическия факултет на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ през уч. 2020/2021 г., които изучават дисциплината „Социална екология“. Спазено е задължението за абсолютна конфиденциалност.

За събиране необходимата информация на терен са използвани два метода:

1. Теоретичен анализ на литературата, отнасяща се до изследваната тема.
2. Анкетиране.

Анкетата е изработена за оценка на социалноекологичната грамотност на база теоретичен анализ на учебните програми и учебните планове за бакалаври. Състои се от 12 въпроса отворени въпроса. Въпросите са подбрани на база изучаваните екологични понятия и проблеми, свързани с глобализацията и социално-екологичните проблеми на обществото, затова докторантът определя като педагогическо.

Обработените резултати са посочени в табличен и графичен вид като приложени към дисертацията, което ги прави в по-голяма степен нагледни, но липсват техните анализи.

От тях произтичат изводите за социално-екологичната грамотност на обществото.

В резултат от анализите на цялото дисертационно изследване се формулират препоръки, свързани с решаването на социално-екологичните проблеми на глобалното общество, в т.ч. на първо място в България.

Целта на изследването е на основата на системен анализ на процесите на глобализация, на факторите на сигурността и на проблемите, свързани с антропогенното замърсяване на околната среда да се създаден концептуален теоретичен модел за решаване на социалноекологичните проблеми в съответствие с условията и обстоятелствата в глобалното общество.

В **Заключението** докторант Житенски сочи, че “Глобалната криза” е характерна черта на съвременното общество. Независимо, че екологичните проблеми на глобалното общество почти ежедневно присъстват в медиите и глобалните мрежи, а човек епизодично е изложен на отрицателното въздействие на замърсената околна среда, съвременните общества са се примирили с този факт.

Изведен е проект за „Програма за повишаване на социално-екологичната грамотност на населението в Република България“. Тя акцентира върху социално-екологичното образование, като образование за социално развитие, което включва социално-екологичните измерения на развитието.

Изводите се съдържат в 6 параграфа, които отразяват достоверно съдържанието на дисертацията.

Две препоръки са дадени относно реализиране на програмата за повишаване на социално-екологичната грамотност.

Авторефератът отразява адекватно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

Представените 3 научни публикации кореспондират с темата на дисертационния труд.

Приносните моменти са коректно посочени. Те са резултат както на задълбочения теоретичен анализ на разглежданите проблеми, съществуващите международни и български документи, така и на **емпиричните данни от изследването**. Особено внимание заслужават акцентът за практическата приложимост на разработените концептуален теоретичен модел за решаване на социално-екологичните проблеми в Република България и програма за повишаване на социално-екологичната грамотност на населението в Република България.

5. Критични бележки и препоръки

1) Има несъизмеримост между главите на дисертацията (първа глава 148 страници, втора глава 68 страници, трета глава 3 страници), Особено между първа и трета глава .

2) Резултатите от емпиричното изследване трябва да бъдат в основната част на дисертацията, а не в приложението.

3) Липсват конкретни подробни анализи от проведеното изследване.

IV. Заключение

Дисертационният труд на Владимир Житенски чрез своите теоретически и практико-приложни резултати, въпреки посочените критични бележки и препоръки, отговаря на изискванията на закона за развитие на академичния състав в Република България. Това ми дава основание за положителна оценка, както и да предложа на Многоуважаваните членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „Доктор“ на Владимир Георгиев Владимиров-Житенски по научната специалност “Организация и управление извън сферата на материалното производство (Социални дейности)“, професионално направление „Социални дейности“.

Дата: 01.07.2023 г.
гр. Шумен

Изготвил рецензията:

доц. д-р Милослава Русинова Янкова